

Zabezpečení protivzdušné obrany pozemního vojska

Prvořadým úkolem útvarů a jednotek vojska PVO vojsk je v součinnosti se stíhacím letectvem a vojskem PVO bránit bojující vojska a důležité objekty před údery prostředků vzdušného protivníka, znemožnit mu provádění vzdušného průzkumu v pásmu operujících vojsk a zabránit vysazování výsadek do prostoru rozmístění sestav vlastních jednotek.

Trochu historie

Ke splnění těchto úkolů byly před reorganizací v sestavě *motostřelecké (tankové) divize* ve stálé připravenosti protiletadlové raketové pluky vyzbrojené PLRK MD KUB (u 1. td PLRK OSA-AKM), u *ostatních vševojskových svazků* pak protiletadlové pluky vyzbrojené 57mm PLK. Kromě toho v sestavě *každé vševojskové armády* byl protiletadlový raketový pluk vyzbrojený PLRK KUB a u ZVO protiletadlová raketová brigáda vyzbrojená PLRK SD KRUG. Další prostředky PVO byly u *každého vševojskového pluku* - v jednotkách vyzbrojených PLRK BD STRELA-10M, přenosnými PLRK STRELA-2M a 30 mm PLdV vz. 53/59 v různé se měnící jejich organizační struktuře, která nebyla ustálena (začleněním do praporů, samostatné jednotky v rámci pluku až po vytvoření protiletadlových oddílů). *Zároveň s palebnými prostředky byl vytvořen i samostatný systém průzkumu, uvědomování a řízení palby.* Jeho základ tvořila radiotechnická brigáda u ZVO a radiotechnický prapor u každé vševojskové armády.

Uvedené prostředky v zásadě zabezpečovaly požadavky pozemního vojska ve všech druzích bojové činnosti. V dané době svou strukturou, množstvím a kvalitou výzbroje v mnohých ukazatelích předčily zabezpečení vojsk jiných vyspělých armád.

Dnem 1. 1. 1992 vznikl Integrovaný systém letectva a PVO. Protiletadlové raketové pluky a brigáda byly vyjmuty z působnosti velitelů vševojskových svazů a svazků a předány do podřízenosti velitele letectva a PVO. Myšlenka integrované PVO měla svoje opodstatnění ve snaze pružněji využívat bojových možností PLRV v plném souladu s danou situací a potřebami, soustřeďovat úsilí palebných prostředků na nejvíce ohrožené směry a prostory. Rozdělením čs. armády a provedením organizačních změn ve vojsku PVO (zrušením mobilních prostředků ve prospěch stacionárních) došlo ke snížení počtu mobilních prostředků PLRV z původních osmi protiletadlových pluků a jedné protiletadlové brigády na dnešní tři protiletadlové pluky. Navíc ani při jednom z operačních velitelско-štábních cvičení nebylo využito (a tedy ani prokázáno) výhod a možností, které se od Integrovaného systému očekávaly. *Použití mobilních útvarů a svazků PLRV bylo*

v podstatě stejné jako v dřívější organizační struktuře, přitom plánování jejich použití, velení a řízení palby bylo složitější.

V tomto systému nebyla vůbec řešena koncepce použití a rozvoje protiletadlových prostředků vojska PVOV zařazených u vševojskových útvarů.

Současnost

V současné době prochází AČR obdobím transformace. Snižují se počty, mění se operační použití armády. Velký důraz je kladen na *schopnost rychlého manévru* k přenesení úsilí na *ohrožené směry*. V pozemním vojsku se z důvodu vytvoření mobilnějších dynamičtějších celků přechází na *brigádní strukturu a vytváření sil rychlého nasazení*.

Protivzdušnou obranu uskupení pozemního vojska lze v současnosti úspěšně řešit pouze soustředěným úsilím sil a prostředků vzdušných sil a vojska PVOV, přičemž z důvodu manévrovosti a dynamiky bojové činnosti je zvláště velký důraz kladen na *mobilitu prostředků PVO*.

Vojsko PVOV

V rámci současné reorganizace armády ČR se vytváří u *každé vševojskové brigády* protiletadlový oddíl vyzbrojený přenosnými PLRK STRELA-2M a 30 mm PLdvK vz. 53/59. U *brigády rychlého nasazení* je u každého vševojskového praporu protiletadlová baterie vyzbrojená 30 mm PLdvK vz. 53/59 a PLRK STRELA-2M nebo STRELA-10M. Dále je u 1.as zařazen protiletadlový raketový pluk vyzbrojený PLRK BD OSA-AKM a STRELA-10M ve smíšených bateriích. Prostředky vojska PVOV svými manévrovými možnostmi vyhovují požadavkům pozemních vojsk.

Vojsko PVOV je budováno na těchto principech:

- nejnižší palebné prvky (družstvo, četa) mají pevnou organizační strukturu, jednotnou na všech organizačních stupních,
- organizace plo a plp umožňuje vytvářet vysoce variabilní bojové sestavy,
- jsou vytvářeny smíšené jednotky, využívající různých bojových možností protiletadlových dělostřeleckých a raketových kompletů, pasivního i aktivního navedení,
- zachování vysoké manévrovosti, schopnosti vést střelbu za pochodu, resp. z krátkých zastávek.

Vzdušné síly

U vzdušných sil se palebné prostředky dělí na *stíhací letectvo a protiletadlové raketové vojsko*. PLRV tvoří tři pluky vyzbrojené mobilními PLRK MD KUB, které z hlediska manévrovosti vyhovují požadavkům pozemních vojsk a dále dvě brigády a pluk - vyzbrojené *stacionárními komplety* NĚVA, VOLCHOV, VEGA (S-75, S-125, S-200), které prakticky nemohou zabezpečit požadavky kladené na PVO v podmínkách dynamické činnosti. *Malá míra mobility* stacionárních prostředků i při jejich vysoké účinnosti přináší řadu *negativních jevů* a to především:

- ▲ velmi rychle vzrůstají ztráty PVO - postavení palebných jednotek jsou dopředu známá a při použití vysoce přesných zbraní je lze efektivně ničit,
- ▲ letectvo se může prostorům účinné působnosti těchto prostředků vyhnout,
- ▲ koeficient účasti stacionárních prostředků v boji se vzdušným protivníkem je nízký.

Tyto skutečnosti byly potvrzeny i poznatky z lokálních válek.

Domnívám se, že *nejvíce problémová je oblast plánování použití prostředků PVO*. Vydáním operační směrnice a rozhodnutím velitele AČR začíná u všech sborů současně proces plánování, přičemž velitel sboru stanovuje úkoly jen pro útvary a svazky ve své působnosti. Plánování úkolů pro zabezpečení protivzdušné obrany svazků a útvarů pozemního vojska a použití letectva je z těchto důvodů velmi komplikované. Ani v minulosti vyčleňovaná skupina z velitelství letectva a PVO, která měla řešit otázky součinnosti a zabezpečení PVO pozemního vojska z důvodu podřízenosti a kompetencí, nemohla tyto úkoly v plném rozsahu a v požadované kvalitě splnit.

Na základě změn v operačním použití vojsk se mění i systém velení a řízení vojsk. Plánování obranné operace provádí velitel armádního sboru na teritoriu kterého se operace uskutečňuje podle „Plánu obrany ČR“ vypracovaného ze stupně GŠ/AČR. Zároveň armádní sbory k provedení obranné operace vyčleňují taktické velitelství. Armádní sbor, který operaci provádí, bývá posilován silami a prostředky z druhého armádního sboru a ze zálohy hlavního velitele AČR. Tyto síly a prostředky jsou mu přepodřízeny. *Jenom síly a prostředky letectva a PVO vyčleněné k zabezpečení PVO pozemního vojska zůstávají v podřízenosti sboru letectva a sboru PVO.*

Budoucnost

K odstranění problémů vznikajících při součinnosti více velitelů na stejném úkolu - obrana před vzdušným protivníkem - je možno vytvořit na velitelském stanovišti určitého armádního sboru (operačního uskupení) **skupinu řízení a velení letectva a PVO**. Ta by řídila prostředky letectva a PVO, působící i k protivzdušné obraně pozemního vojska, a plánovala by jejich použití podle požadavků velitele armádního sboru.

Tento způsob by umožnil:

- efektivnější použití prostředků PVO s důrazem na nejdůležitější objekty armádního sboru,
- jednodušší logistické zabezpečení,
- odstranění nedostatků v procesu plánování použití prostředků letectva a PVO.

Perspektivy systému velení a řízení u vojska PVOV

K zabezpečení automatizovaného systému velení a řízení prostředků PVO je uvažováno u vojska PVOV:

- **na armádním sboru** společné pracoviště náčelníka vojska PVOV a skupiny řízení a velení vzdušných sil na bázi zavedených souprav CENTRUM, která je nutno vybavit pracovišti AIS vzdušných sil a AIS pozemního vojska k zabezpečení informací o vzdušném protivníkově a činnosti vlastního letectva všem uživatelům a umožňující automatizovaně řídit podřízené stupně,
- **u vševojskových brigád a u protiletadlových oddílů** zařadit modernizovaná velitelská stanoviště PVO-Ep nebo TATRAPAN-PVO, vybavená automatizovanými pracovišti schopnými přijímat a předávat informace z AIS vzdušných sil, z pracoviště nadřízeného, z vlastních radiolokátorů a řídit podřízené jednotky vojska PVOV vybavené pojízdnými velitelskými stanovišti PU-12, resp. perspektivně TATRAPAN-PVO,
- **u protiletadlové baterie** zařadit pojízdné velitelské stanoviště PU-12, resp. perspektivně TATRAPAN-PVO, vybavený i vlastním radiolokátorem na nízkoletící cíle s dosahem 20 km; toto vozidlo bude vybaveno pracovištěm pro příjem a předání informací s nadřízeným stupněm a pro řízení palébné jednotky s využitím vlastního radiolokátoru.

* * *

Cílem veškeré činnosti vzdušných sil i vojska PVOV musí být vždy **zajištění obrany v jednotném systému PVO**, na což musí být brán ohled při tvorbě organizace, zavádění nové techniky a moderního systému velení a řízení.